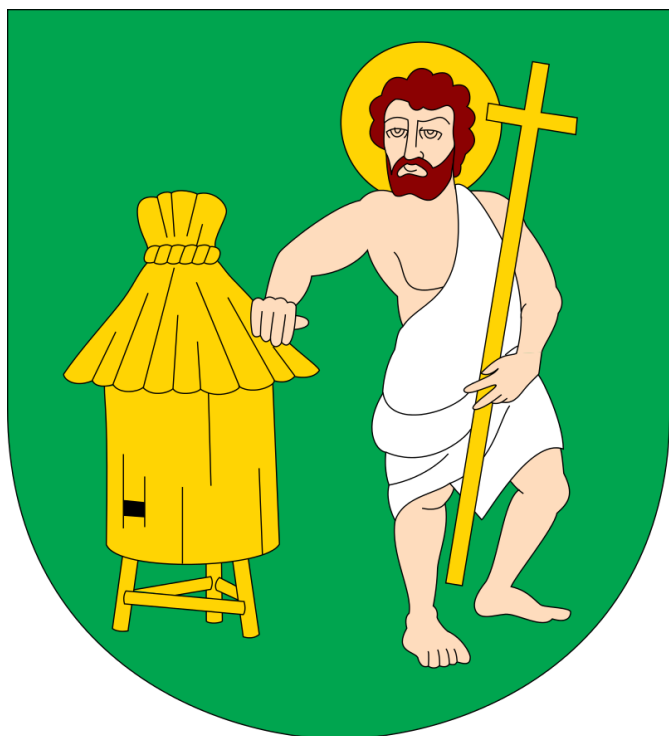

Raport diagnostyczny służący wyznaczeniu obszaru kryzysowego rekomendowanego do rewitalizacji Gminy Szastarka

Spis treści

1. Wstęp, podstawa prawna	3
2. Diagnoza stanu istniejącego	3
2.1 Charakterystyka gminy Szastarka	3
2.2 Gospodarka	5
2.3 Środowisko naturalne	5
2.4 Zabytki	7
2.5 Dane demograficzne	9
3. Cel i zakres diagnozy	9
4. Wprowadzenie do wyznaczenia obszaru zdegradowanego oraz obszaru rewitalizacji	10
4.1 Metoda	10
5. Diagnoza problemów społecznych	12
Bezrobocie	14
Ubóstwo	15
Zamieszkiwanie przez mieszkańców będących osobami ze szczególnymi potrzebami	16
Choroba	19
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych	21
Potrzeba ochrony macierzyństwa	22
Potrzeba ochrony wielodzietności	23
Nagromadzenie negatywnych zjawisk społecznych badanych w analizie wskaźnikowej	24
6. Analiza pozostałych czynników dla ujawnienia negatywnych zjawisk powodujących degradację obszaru w gminie	25
Sfera gospodarcza	25
Sfera środowiskowa	28
Sfera przestrzenno-funkcjonalna	29
7. Wyznaczenie obszaru zdegradowanego	35
8. Wyznaczenie obszaru rewitalizacji	38
Źródła danych/Bibliografia	39

1. Wstęp, podstawa prawna

Zgodnie z art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 9 października 2015 o rewitalizacji (Dz.U. 2024 poz. 278), rewitalizacja stanowi proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych, prowadzony w sposób kompleksowy, poprzez zintegrowane działania na rzecz lokalnej społeczności, przestrzeni i gospodarki, skoncentrowane terytorialnie, prowadzone przez interesariuszy rewitalizacji na podstawie gminnego programu rewitalizacji. Zasady oraz tryb przygotowania, prowadzenia i oceny rewitalizacji określone zostały we wspomnianej ustawie, której regulacje stanowią także, że w analizach prowadzonych w celu opracowania diagnoz służących wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji wykorzystuje się obiektywne i weryfikowalne mierniki i metody badawcze dostosowane do lokalnych uwarunkowań.

2. Diagnoza stanu istniejącego

2.1 Charakterystyka gminy Szastarka

Gmina Szastarka leży w południowo – zachodniej części województwa lubelskiego, w powiecie kraśnickim. Graniczy z gminami Kraśnik, Zakrzówek, Batorz, Potok Wielki, Modliborzyce. w skład gminy wchodzi 18 sołectw: Blinów Pierwszy, Blinów Drugi, Brzozówka-Kolonia, Brzozówka, Cieślanki, Huta Józefów, Majdan-Obleszcze, Moczydła Stare, Polichna Pierwsza, Polichna Druga, Polichna Trzecia, Polichna Czwarta, Rzeczyca-Kolonia, Szastarka Stacja, Szastarka Wieś, Wojciechów-Kolonia, Wojciechów¹.

Gmina usytuowana jest w odległości około 60 km od Lublina oraz około 12 km od Kraśnika, który jest ośrodkiem o znaczeniu regionalnym i ma istotne znaczenie z perspektywy oddziaływania na gminę Szastarka w kwestii powiązań społecznych, ekonomicznych, rekreacyjnych oraz infrastrukturalnych. Powierzchnia gminy Szastarka wynosi 73,53 km² stanowiąc 7,3% powierzchni powiatu kraśnickiego oraz 0,3% powierzchni województwa. Na terenie gminy znajduje się droga krajowa nr 19 Lublin – Rzeszów, sieć czternastu dróg powiatowych oraz linia kolejowa Lublin – Stalowa Wola.

¹ <https://samorzad.gov.pl/web/gmina-szastarka/ogolne-dane-o-gminie>

Tabela 1. Podstawowe informacje o gminie Szastarka

Województwo	lubelskie
Powiat	kraśnicki
Powierzchnia gminy	73,53 km ²
Liczba mieszkańców	5529
Liczba sołectw	18

Grafika 1. Mapa Gminy Szastarka

2.2 Gospodarka

Sektorem gospodarki o największym znaczeniu dla gminy jest rolnictwo, które prosperuje dzięki walorom takim jak wysokiej klasy bonitacja czy przydatność rolnicza gruntów ornych i trwałych użytków zielonych. Gmina charakteryzuje się wysokim udziałem produkcji roślinnej dominującej w około 30% gospodarstw rolnych. Produkcja mięsna prowadzona jest w około 60 % gospodarstw. w gminie Szastarka działa około 169 podmiotów gospodarczych, z czego najwięcej – 93 - prowadzi działalność usługową, około 70 –handlową, a działalność 6 z nich opiera się na produkcji².

2.3 Środowisko naturalne

Gmina Szastarka położona jest na pograniczu dwóch makroregionów: Rostocza i Wyżyny Lubelskiej. Krajobraz ma charakter przede wszystkim polno-leśny, falisty, pagórkowaty, występują tu wąwozy i suche, nieckowate doliny. W budowie terenu gminy dominują skały wapienne pokryte utworami trzeciorzędowymi, w których występują czopy lessu. W gminie Szastarka przeważają gleby brunatne i bielicowe. Występują tu także mady piaszczyste, gleby płowe, czarnoziemy i rędziny. Użytki rolne zajmują powierzchnię 6129 ha, a poszczególne klasy gleb mają powierzchnię:

II klasa	- 41 ha	- 0,7%
III klasa	- 4399 ha	- 70,7 %
IV klasa	- 1705 ha	- 27,4 %
V klasa	- 4 ha	- 0,1%.

Czynniki takie jak stan powietrza i ogólny poziom hałasu w gminie są na zadowalającym poziomie, a ze względu na brak przemysłu również higiena atmosfery nie wykazuje niekorzystnych znamion. Ponadto jakość wód pitnych określona została jako dobra. Wody podziemne charakteryzują się niską mineralizacją, lekką zasadowością tj. udziałem wapnia i magnezu, a także niewielką ilością chlorków, siarczanów i żelaza i związane są z poziomami: czwartorzędu i kredy. Zalegają one na dużej głębokości. W kwestii wód powierzchniowych należy zauważyć, że choć gmina położona jest na pograniczu trzech zlewni (Bystrzycy, Wyżnicy i Sanny), przez jej teren nie przepływa obecnie żadna rzeka. Występują tu natomiast stawy i podmokłe zagłębienia, a w Moczydłach Starych, Polichnie Pierwszej, Szastarce Stacji i Kolonii Wojciechów znajdują się zbiorniki małej retencji.

² <https://samorząd.gov.pl/web/gmina-szastarka/ogolne-dane-o-gminie>.

Lasy w gminie Szastarka, z uwagi na żyzne i ciepłolubne siedliska, charakteryzują się zróżnicowanym i stosunkowo cennym drzewostanem, mimo stopniowego ubożenia gatunkowego. Typowa roślinność potencjalna dla tego terenu to zbiorowiska borowe, dąbrowa świetlista i grądy grabowo-dębowe. W dolinach i zboczach wąwozów lessowych w miejscach wilgotnych wykształcił się podzespół grądu niskiego. W wyniku działalności antropogenicznej na terenie gminy roślinność rzeczywista znacznie różni się od typu potencjalnego. Gatunkami panującymi w grądach jest grab z udziałem dębu i sosny pospolitej. Przeważają monokultury sosnowe i zarośla grabowe. W drzewostanie mieszanym występują: buki, brzozy, nieliczne dęby, sosny z domieszką jodły. Poprzez Wzniesienia Urzędowskie i Rostocze przebiega wschodnia granica zasięgu buka i jodły oraz cisu, świerka i modrzewia polskiego. Gatunkami urozmaicającymi zbiorowiska leśne są: klon, jarzębina, czeremcha i olsza czarna. W obszarze lasów występują rzadkie i chronione gatunki roślinności naczyniowej, podlegające całkowitej ochronie: lilia złotogłów, widłak gwiazdzisty, widłak jałowcowaty, konwalia majowa, naparstnica zwyczajna, buk zwyczajny oraz takie rzadkie gatunki jak: parzydło leśne, paprocie (kilka odmian), groszek wschodniokarpacki, wawrzynek wilczełyko, łuskiewnik różowy, szczyr trwały, dziewanna. Zasoby leśne w gminie są zdecydowanie niewystarczające. Dodatkowo z uwagi na rozdrobnienie oraz niewielki udział lasów państwowych występują problemy ich ochrony gatunkowej i powierzchniowej. Zbiorowiska kserotermiczne należą do najbardziej interesujących w gminie zbiorowisk roślinnych, obejmują głównie zbiorowiska murawowe i zarośla. Zajmują one obrzeża lasów, nasłonecznione strome zbocza i grzbiety wąwozów lessowych, wyrobiska i piaskownie. Obowiązuje ochrona zbiorowisk muraw oraz zarośli kserotermicznych na całym obszarze gminy.

Zróżnicowanie zbiorowisk roślinnych ma swoje odzwierciedlenie w bogactwie gatunkowych fauny, w tym rzadkich i chronionych gatunków płazów i gadów oraz rzadkich przedstawicieli owadów, związanych z siedliskami roślin ciepłolubnych. Siedzibą licznych gatunków są głównie lasy, pokryte roślinnością wąwozy i tereny podmokłe. Najliczniejsza jest reprezentacja ptaków, występują tu także gatunki lęgowe pospolite (np. kukułka, jeżyk, kos, modraszka, bogatka, sroka, kawka, gawron, wróbel, zięba, szczygieł) oraz zagrożone wyginięciem (np. dzięcioł zielony, dzięcioł czarny, dymówka, oknówka, pliszka, kos, wilga, gil, dudek, zimorodek, słowik szary, bocian biały, muchołówka białoszyja). Gmina nie była objęta specjalnym badaniem występowania ssaków³.

³ Uchwała Nr XLV/253/2014 Rady Gminy Szastarka z dnia 17.02.2014r. w sprawie uchwalenia zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Szastarka.

2.4 Zabytki

Najważniejsze zabytki gminy Szastarka znajdują się w Blinowie Drugim, a są to Kościół parafialny p.w. św. Jana Chrzciciela i św. Andrzeja Apostoła, dzwonnica przy wspomnianym kościele oraz cmentarz przykościelny. W ewidencji zabytków wymienione są także inne cmentarze oraz liczne mogiły z różnych okresów historycznych, ludowe krzyże i kapliczki, a także domy i zabudowania gospodarcze z końca XIX i pierwszej połowy XX wieku (obecnie w każdej miejscowości gminnej).

Tabela 2. Zabytki gminy Szastarka

Miejscowość	Zabytek- nazwa obiektu	Nr rejestru zabytków
Blinów Pierwszy	Kapliczka (z figurą Św. Floriana)	
Blinów Drugi	Kościół parafialny pw. św. Jana Chrzciciela i Andrzeja Apostoła	A/421
	Dzwonnica przy kościele parafialnym	A/421
	Cmentarz przykościelny	A/421
	Cmentarz parafialny (dawny)	
	Cmentarz parafialny	
	Park podworski	
Brzozówka	Park podworski (Właściwy obręb: Brzozówka – Kolonia)	
	Mogiła z powstania styczniowego (Właściwy obręb: Brzozówka – Kolonia)	
	Mogiła wojenna (żołnierza polskiego), 1939 r	
	Mogiła wojenna, 1944 r.	

Majdan-Obleszcze	Mogiła wojenna (żołnierz niemiecki), 1944 r. (Właściwy obręb: Polichna Czwarta)	
	Mogiła wojenna (NN partyzant), 1943 r.	
	Mogiła wojenna z II wojny światowej, 1944 r	
	Mogiła wojenna z I wojny światowej	
Polichna	Cmentarz parafialny (Właściwy obręb: Polichna Czwarta)	
Polichna Druga	Mogiła (zbiorowa mogiła ludności żydowskiej), 1942 r	
Polichna Czwarta	Mogiła (zbiorowa ludności żydowskiej), 1941 r. (Właściwy obręb: Polichna Pierwsza)	
	Mogiła (zbiorowa ludności żydowskiej), 1941 - 1942 r. (Właściwy obręb: Szastarka)	
	Mogiła wojenna (żołnierze niemieccy), 1944 r.	
Szastarka	Mogiła wojenna z II wojny światowej, 1939 r. (zbiorowa), (Właściwy obręb: Brzozówka – Kolonia)	
	Mogiła wojenna z II wojny światowej, 1939 r., (Właściwy obręb: Brzozówka – Kolonia)	
	Mogiła wojenna z II wojny światowej, 1939 r.	
	Kapliczka	
	Cmentarz wojenny z I wojny światowej	
	Mogiła wojenna z II wojny światowej, 1939 r.	
	Mogiła wojenna z I wojny światowej (1915 r.), (Właściwy obręb: Blinów Drugi)	

Źródło: <https://wkz.lublin.pl>

2.5 Dane demograficzne

Liczba mieszkańców gminy Szastarka wynosi w roku 2022 wynosiła 5454 osoby. Natomiast liczba gospodarstw domowych ok. 1 317, a przeciętna liczba osób w gospodarstwie domowym 4,18. Około 51 % ludności stanowiły kobiety, a 49% mężczyźni. Przez okres 10 lat liczba ludności gminy zmalała o 522. W 2022 r. gęstość zaludnienia wynosiła 74,4, co stanowi wartość mniejszą w porównaniu z 2012 r. (81,5). Spadek odnotowuje się także w odniesieniu do przyrostu naturalnego na 1000 osób, który w roku 2012 wyniósł -4,01, a w 2022 roku -6,56. Sytuacja gminy Szastarka niejako wpisuje się w trend demograficzny związany z wyludnieniem obszarów wiejskich. Wskazuje na to także wartość salda migracji na 1000 osób, która w 2012 r. wynosiła -1,3, zaś w 2022 r. -7,5⁴.

Tabela 3. Podstawowe dane demograficzne gminy Szastarka

Wskaźnik	2012 r.	2022 r.
Liczba ludności	5976	5454
Liczba kobiet	3022	2781
Liczba mężczyzn	2954	2673
Gęstość zaludnienia	81,5	74,4
Saldo migracji	-8	-41
Saldo migracji na 1000 osób	-1,3	-7,5
Przyrost naturalny na 1000 osób	-4,01	-6,56

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Bank Danych Lokalnych: GUS

3. Cel i zakres diagnozy

Głównym celem raportu diagnostycznego jest wyodrębnienie fragmentu Gminy Szastarka znajdującego się w stanie kryzysowym, który charakteryzuje się koncentracją negatywnych zjawisk społecznych. Zaliczyć do nich można m.in.: bezrobocie czy wysoką liczbę mieszkańców będących osobami ze szczególnymi potrzebami, o których mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami (Dz.U. poz. 1696).

Delimitacja obszaru kryzysowego stanowi podstawę do wyznaczenia przez Radę Gminy Szastarka obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji w rozumieniu Ustawy z dnia 9

⁴ <https://bdl.stat.gov.pl/bdl/dane/teryt/tablica#> (Bank Danych Lokalnych: GUS).

października 2015 r. o rewitalizacji, co oznacza, że prezentowany dokument stanowi podstawę procesu uchwałodawczego. Jednocześnie należy podkreślić, że zgodnie z art. 9 Ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji, za obszar zdegradowany (a następnie obszar rewitalizacji) można uznać te fragmenty obszaru kryzysowego, które charakteryzują się koncentracją negatywnych zjawisk społecznych oraz równoczesnym występowaniem na tym obszarze co najmniej jednego z negatywnych zjawisk: gospodarczych, środowiskowych, przestrzenno-funkcjonalnych lub technicznych. Opracowanie jest zatem nakierowane nie tylko na wyodrębnienie obszaru kryzysowego, ale także na identyfikację tych części gminy, które charakteryzują się współwystępowaniem różnych problemów i spełniają kryteria ustawowe służące wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji.

Do opracowania raportu wykorzystano dane liczbowe opisujące natężenie wskazanych różnych zjawisk społecznych, przestrzenno-funkcjonalnych oraz technicznych i środowiskowych w przestrzeni poszczególnych jednostek analitycznych. Opracowane zostały wskaźniki opisujące każdą ze sfer problemowych, a następnie zidentyfikowano natężenie poszczególnych zjawisk w poszczególnych jednostkach przestrzennych. Jako bazowy, wykorzystano podział na sołectwa.

4. Wprowadzenie do wyznaczenia obszaru zdegradowanego oraz obszaru rewitalizacji

Delimitacja obszaru zdegradowanego na obszarach wiejskich odbywa się poprzez wskazanie jednostek przestrzennych wykazujących stan kryzysowy (za obszar zdegradowany uważa się obszar, w którym stwierdzono występowanie stanu kryzysowego). Obszar zdegradowany może stanowić jedną jednostkę przestrzenną lub kilka. Kluczem do ustalenia obszarów zdegradowanych było występowanie na terenie danego sołectwa takiego nagromadzenia negatywnych zjawisk, iż można uznać, że nagromadzenie negatywnych zjawisk osiąga na tym terenie największe natężenie w porównaniu ze średnią dla gminy i innymi badanymi jednostkami.

4.1 Metoda

W diagnozie delimitacji obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji zastosowano metodę umożliwiającą wyodrębnienie z całej gminy Szastarka obszarów, na których kumuluje się największa liczba negatywnych zjawisk. Jednostką statystyczną poddaną analizie w niniejszej diagnozie jest sołectwo. Sołectwo stanowi pseudonaturalną jednostkę statystyczną; to fragment przestrzeni wyodrębnionej do celów administracyjnych, z uwzględnieniem podziału historycznego, tradycji osadniczych i granic naturalnych. Analizowanie danych na poziomie sołectwa w gminie wiejskiej, pozwala na szczegółową analizę zjawisk i procesów zachodzących w poszczególnych fragmentach gminy.

Zastosowaną w ramach diagnozy metodę można podzielić na kolejne etapy prac, tj.:

1. Dokonanie analizy sytuacji społecznej w gminie – badanie natężenia negatywnych zjawisk społecznych oraz wskazanie sołectw, w których to natężenie jest największe;
2. Dokonanie analizy sytuacji w innych sferach – badanie natężenia negatywnych zjawisk w sferach: gospodarczej, przestrzenno – funkcjonalnej, środowiskowej i technicznej;
3. Wyznaczenie obszaru zdegradowanego - wskazania obszaru gminy, na którym współwystępują negatywne zjawiska społeczne i co najmniej jeden z innej sfery;
4. Analiza koncentracji negatywnych zjawisk na terenie zdegradowanym – wskazanie obszarów, na których koncentrują się negatywne zjawiska;
5. Wyznaczenie obszaru rewitalizacji – wskazanie obszaru gminy obejmującego nie więcej niż 20% powierzchni i zamieszkałego przez nie więcej niż 30% mieszkańców gminy.

Analiza objęta następujące sfery i wskaźniki:

1. Sfera społeczna

- Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu bezrobocia
- Liczba osób korzystających z pomocy z powodu ubóstwa
- Liczba osób w wieku poprodukcyjnym
- Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności
- Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu choroby
- Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu bezradności opiekuńczo-wychowawczej
- Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu potrzeby ochrony macierzyństwa
- Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu potrzeby ochrony wielodzietności

2. Sfera gospodarcza

- Liczba podmiotów prowadzących działalność gospodarczą
- Liczba podmiotów wyrejestrowanych i z zawieszoną działalnością
- Liczba podmiotów posiadających zadłużenie z tytułu opłat za podatki lokalne

2. Sfera środowiskowa

- Liczba podłączonych do sieci wodociągowej gospodarstw
- Liczba budynków z węglowymi piecami c.o.

3. Sfera przestrzenno-funkcjonalna -w tej sferze analiza ze względu na charakter danych z Urzędu Gminy Szastarka miała charakter ilościowy i jakościowy, a dotyczyła następujących elementów:

- Jakość nawierzchni dróg
- Bezpieczeństwo (chodnik)
- Komunikacja publiczna
- Kanalizacja
- Wodociągi
- Gaz
- Stan infrastruktury energetycznej
- Sieć Internet i komunikacja
- Przystanek autobusowy
- Liczba dostępnych obiektów użyteczności publicznej
- Liczba ogólnodostępnych miejsc przestrzeni publicznej
- Infrastruktura sportu i rekreacji
- Infrastruktura kultury i społeczna
- Dostępność- ocena jakościowa potrzeb dostosowania obiektów do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami
- Liczba miejsc ogólnodostępnych wymagających dostosowania do potrzeb osób o szczególnych potrzebach
- Dostępność - ocena potrzeb dostosowania przestrzeni do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami.

Zebrane materiały w formie wskaźników zostały poddane analizie ilościowej (oraz w pewnym stopniu jakościowej) obrazującej ich natężenie w danym sołectwie na tle średniej dla gminy. Najczęściej wskaźnik ukazuje zjawisko w przeliczeniu na 1000 mieszkańców lub 100 mieszkańców, co pozwala na standaryzację danych. Wartość wskaźnika określana jest jako niekorzystna kiedy wskaźnik przyjmuje w sołectwie wartość mniej korzystną od średniej ich wartości dla gminy.

5. Diagnoza problemów społecznych

Dane dotyczące problemów społecznych pozyskane zostały głównie z Ośrodka Pomocy Społecznej w Szastarce i odnoszą się do osób korzystających ze świadczeń wspomnianej instytucji. Podstawą analizy były ponadto dane z Powiatowego Urzędu Pracy w Kraśniku.

Warto zaznaczyć, że prawo do świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej przysługuje, gdy spełnione są warunki odnoszące się do ustawowego kryterium dochodowego przy jednoczesnym wystąpieniu okoliczności uzasadniających udzielenie pomocy społecznej takich jak np. bezrobocie czy niepełnosprawność⁵.

Tabela 4. Przypadki przyznawania pomocy społecznej w gminie Szastarka

Sołectwo	Liczba ludności	Przypadki przyznawania pomocy społecznej	Przypadki przyznawania pomocy społecznej na 1000 mieszkańców
Blinów Pierwszy	517	49	94,8
Blinów Drugi	547	80	146,3
Brzozówka-Kolonia	325	30	92,3
Brzozówka	357	27	75,6
Cieślanki	55	4	72,7
Huta Józefów	332	75	225,9
Majdan-Obleszcze	269	9	33,5
Stare Moczydła	199	34	170,9
Podlesie	203	3	14,8
Polichna Pierwsza	241	16	66,4
Polichna Druga	347	16	46,1
Polichna Trzecia	165	18	109,1
Polichna Czwarta	477	29	60,8
Rzeczyca-Kolonia	173	11	63,6
Szastarka Stacja	513	46	89,7
Szastarka Wieś	415	93	224,1
Wojciechów-Kolonia	271	0	0,0
Wojciechów	186	51	274,2
Gmina	5592	591	105,7

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Ośrodka Pomocy Społecznej w Szastarce

Powyżej przedstawione zostały wartości wskaźnika liczby przypadków przyznawania pomocy społecznej w każdym z sołectw gminy. Największą wartość przyjmuje on w sołectwie Wojciechów: 274,2. Pozostałe jednostki, w których przekracza on średnią gminy to: Blinów Drugi, Huta Józefów, Stare Moczydła, Polichna Trzecia, Szastarka Wieś. Ze względu na obszerność problemów mieszczących się w kategorii przyznawania pomocy społecznej nie będzie ona brana pod uwagę w analizie nagromadzenia problemów społecznych w poszczególnych sołectwach. Wskaźnik ten ukazuje jednak ogólną skalę problemów gminy.

⁵ Art. 8 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz.U. 2023 poz. 901).

Bezrobocie

Pierwszą sferą problemów społecznych, która charakteryzuje ogólną sytuację społeczno-przestrzenną Gminy Szastarka jest bezrobocie. Definiuje się je jako „zjawisko społeczno-ekonomiczne, które polega na pozostawianiu bez pracy pewnej części ludności w wieku produkcyjnym gotowych do jej podjęcia na typowych warunkach istniejących w gospodarce⁶”.

Tabela 5. Liczba osób bezrobotnych w gminie Szastarka

Sołectwo	Liczba ludności	Liczba osób bezrobotnych	Liczba osób bezrobotnych na 1000 mieszkańców
Blinów Pierwszy	517	18	34,8
Blinów Drugi	547	20	36,6
Brzozówka-Kolonia	325	13	40,0
Brzozówka	357	10	28,0
Cieślanki	55	0	0,0
Huta Józefów	332	8	24,1
Majdan-Obleszcze	269	9	33,5
Stare Moczydła	199	3	15,1
Podlesie	203	3	14,8
Polichna Pierwsza	241	15	62,2
Polichna Druga	347	6	17,3
Polichna Trzecia	165	4	24,2
Polichna Czwarta	477	15	31,4
Rzeczyca-Kolonia	173	4	23,1
Szastarka Stacja	513	4	7,8
Szastarka Wieś	415	24	57,8
Wojciechów-Kolonia	271	10	36,9
Wojciechów	186	4	21,5
Gmina	5592	170	30,4

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Powiatowego Urzędu Pracy w Kraśniku.

Ze wszystkich analizowanych problemów sfery społecznej w gminie Szastarka bezrobocie jest najczęstszym. Największą wartość analizowany wskaźnik przyjmuje dla sołectwa Polichna Pierwsza i wynosi 62,6. To ponad dwa razy więcej niż wynosi średnia gminy – 30,4. Pozostałe jednostki, w których natężenie problemu także jest znaczące to: Szastarka Wieś oraz Brzozówka-Kolonia.

⁶ G. Grotkowska, Czy Polska importuje bezrobocie?, Warszawa 2012, s. 15.

Ubóstwo

Kolejne negatywne zjawisko w sferze społecznej to ubóstwo, które ma charakter wielowymiarowy. Definicja przyjęta przez Organizację Narodów Zjednoczonych opisuje ubóstwo jako ograniczenie wyboru i szans życiowych, naruszenie ludzkiej godności. w praktyce, ubóstwo to nie tylko kondycja ekonomiczna jednostki ale i jej sytuacja społeczna związana ze statusem i możliwością prowadzenia interakcji. Ubóstwo oznacza brak możliwości skutecznego uczestnictwa w społeczeństwie, niedostatek żywności i ubrań potrzebnych w życiu codziennym, brak możliwości uczęszczania do szkoły i korzystania ze służby zdrowia, brak dostępu do ziemi, którą jednostka może uprawiać lub pracy, żeby móc zarobić na życie. Ubóstwo oznacza również zagrożenie, bezsilność i wykluczenie jednostek, rodzin i społeczności. Problem ubóstwa jest problemem złożonym, zależnym od lokalnych uwarunkowań. Dotyka rodziny, w których występują przede wszystkim inne problemy społeczne (np. bezrobocie, problem alkoholowy, niepełnosprawność czy przewlekła choroba), a samo ubóstwo jest w istocie ich pochodną. Ubóstwo jest pojęciem, które określa warunki życia jednostki oraz wskazuje na nierówności występujące w społeczeństwie. Dla polityki społecznej ubóstwo związane będzie z kontrastem sytuacji ekonomicznej jednostki i rodziny występującym w powiązaniu z innymi cechami. W takim zakresie gromadzone są dane statystyczne. Ustawa o pomocy społecznej nie zawiera w swojej treści wyjaśnienia pojęcia ubóstwa. Zgodnie z przyjętymi w niej zasadami udzielania pomocy społecznej, wywnioskować można, że ubóstwem jest posiadanie dochodu uprawniającego do otrzymania pomocy społecznej, a zatem każda rodzina, w której dochód na osobę nie przekracza określonego przepisami kryterium dochodowego, żyje w ubóstwie.

Tabela 6. Liczba osób korzystających z pomocy z powodu ubóstwa w gminie Szastarka

Sołectwo	Liczba ludności	Liczba osób korzystających z pomocy z powodu ubóstwa	Liczba osób korzystających z pomocy z powodu ubóstwa na 1000 mieszkańców
Blinów Pierwszy	517	12	23,2
Blinów Drugi	547	32	58,5
Brzozówka-Kolonia	325	10	30,8
Brzozówka	357	5	14,0
Cieślanki	55		0,0
Huta Józefów	332	22	66,3
Majdan-Obleszcze	269		0,0
Stare Moczydła	199	13	65,3
Podlesie	203		0,0
Polichna Pierwsza	241	7	29,0
Polichna Druga	347	8	23,1
Polichna Trzecia	165		0,0
Polichna Czwarta	477		0,0
Rzeczyca-Kolonia	173	3	17,3
Szastarka Stacja	513	12	23,4
Szastarka Wieś	415	28	67,5
Wojciechów-Kolonia	271		0,0
Wojciechów	186	14	75,3
Gmina	5592	166	29,7

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Ośrodka Pomocy Społecznej w Szastarce

Wskaźnik związany z korzystaniem z pomocy przyznawanej przez Ośrodek Pomocy Społecznej w Szastarce z powodu ubóstwa odnosi się do sfery poziomu zasobności ekonomicznej będącej podstawą udzielania świadczeń przez wspomnianą instytucję. Osoby dotknięte ubóstwem zamieszkują przede wszystkim sołectwo Wojciechów – omawiany wskaźnik przekracza tam ponad dwukrotnie średnią gminy i wynosi 75,3. Problem występuje w znaczącym stopniu także w sołectwach: Szastarka Wieś, Huta Józefów, Stare Moczydła.

Zamieszkiwanie przez mieszkańców będących osobami ze szczególnymi potrzebami

Zgodnie z treścią ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami (Dz. U. 2020 poz. 1062 t.j.) – osoba ze szczególnymi potrzebami zdefiniowana jest jako osoba, która ze względu na swoje cechy zewnętrzne lub wewnętrzne, albo ze względu na okoliczności, w których się znajduje, musi podjąć dodatkowe działania lub

zastosować dodatkowe środki w celu przezwyciężenia bariery, aby uczestniczyć w różnych sferach życia na zasadzie równości z innymi osobami. Za barierę ustawa uznaje przeszkodę lub ograniczenie architektoniczne, cyfrowe lub informacyjno-komunikacyjne, które uniemożliwia lub utrudnia osobom ze szczególnymi potrzebami udział w różnych sferach życia na zasadzie równości z innymi osobami. W odniesieniu do przedstawionej definicji analizie poddano następujące wskaźniki:

- liczbę osób w wieku poprodukcyjnym na 1000 mieszkańców,
- liczbę osób korzystających z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności na 1000 mieszkańców.

Liczba osób w wieku poprodukcyjnym

Wiek poprodukcyjny to wiek, w którym osoby zazwyczaj kończą pracę zawodową, tj. dla mężczyzn - 65 lat i więcej, dla kobiet - 60 lat i więcej. Mowa zatem o liczbie seniorów w danym sołectwie. Warto wskazać, że udział ludności w wieku poprodukcyjnym w gminie Szastarka wyniósł w 2022 r. 23,2 %⁷.

Tabela 7. Liczba osób w wieku poprodukcyjnym w gminie Szastarka

Sołectwo	Liczba ludności	Liczba osób w wieku poprodukcyjnym	Liczba osób w wieku poprodukcyjnym na 1000 mieszkańców
Blinów Pierwszy	517	132	255,3
Blinów Drugi	547	125	228,5
Brzozówka-Kolonia	325	70	215,4
Brzozówka	357	88	246,5
Cieślanki	55	15	272,7
Huta Józefów	332	75	225,9
Majdan-Obleszcze	269	86	319,7
Stare Moczydła	199	50	251,3
Podlesie	203	44	216,7
Polichna Pierwsza	241	57	236,5
Polichna Druga	347	90	259,4
Polichna Trzecia	165	47	284,8
Polichna Czwarta	477	118	247,4
Rzeczyca-Kolonia	173	36	208,1
Szastarka Stacja	513	96	187,1
Szastarka Wieś	415	86	207,2
Wojciechów-Kolonia	271	57	210,3
Wojciechów	186	37	198,9
Gmina	5592	1309	234,1

⁷ <https://bdl.stat.gov.pl/bdl/dane/teryt/tablica#>

Z przeprowadzonej analizy wynika, że najwięcej osób w wieku poprodukcyjnym przypadających na 1000 mieszkańców liczy sołectwo Majdan-Obleszcze – 319,7. Sołectwa, w których omawiany wskaźnik również przyjmuje wysoką wartość to: Polichna Pierwsza, Polichna Druga, Polichna Trzecia, Polichna Czwarta, Stare Moczydła, Brzozówka, Cieślanki, Blinów Pierwszy. Wartość wskaźnika przekracza w wymienionych jednostkach średnią gminy, która wynosi 234,1.

Niepełnosprawność

Drugim wskaźnikiem dotyczącym osób ze szczególnymi potrzebami jest liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności na 1000 mieszkańców. Niepełnosprawność oznacza trwałą lub okresową niezdolność do wypełniania ról społecznych z powodu stałego lub długotrwałego naruszenia sprawności organizmu, w szczególności powodującą niezdolność do pracy ⁸.

Tabela 8. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności w gminie Szastarka

Sołectwo	Liczba ludności	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności na 1000 mieszkańców
Blinów Pierwszy	517	8	15,5
Blinów Drugi	547	3	5,5
Brzozówka-Kolonia	325	3	9,2
Brzozówka	357	5	14,0
Cieślanki	55		0,0
Huta Józefów	332	15	45,2
Majdan-Obleszcze	269	3	11,2
Stare Moczydła	199	1	5,0
Podlesie	203	1	4,9
Polichna Pierwsza	241	2	8,3
Polichna Druga	347	1	2,9
Polichna Trzecia	165	3	18,2
Polichna Czwarta	477	4	8,4
Rzeczyca-Kolonia	173	1	5,8
Szastarka Stacja	513	8	15,6
Szastarka Wieś	415	7	16,9
Wojciechów-Kolonia	271		0,0
Wojciechów	186	10	53,8
Gmina	5592	75	13,4

⁸ Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2024 r. poz. 44).

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Ośrodka Pomocy Społecznej w Szastarce

Przypadki niepełnosprawności występują w większości analizowanych jednostek, jednak największe natężenie liczby osób z niepełnosprawnością występuje w sołectwach: Wojciechów oraz Huta Józefów, gdzie wykorzystany wskaźnik ponad czterokrotnie przekracza średnią wartość dla gminy.

Choroba

Ustawa o pomocy społecznej jako jedną z przyczyn udzielenia pomocy społecznej wymienia długotrwałą lub ciężką chorobę, jednak nie definiuje tego pojęcia. Częściej stosowanym określeniem bywa „choroba przewlekła”, którą Światowa Organizacja Zdrowia określa jako chorobę o długim czasie trwania i powolnym przebiegu⁹. W tym kontekście wykorzystano wskaźnik liczby osób korzystających z pomocy społecznej z powodu choroby na 1000 mieszkańców.

Tabela 9. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu choroby w gminie Szastarka

Sołectwo	Liczba ludności	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu choroby	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu choroby na 1000 mieszkańców
Blinów Pierwszy	517	17	32,9
Blinów Drugi	547	12	21,9
Brzozówka-Kolonia	325	8	24,6
Brzozówka	357	6	16,8
Cieślanki	55	4	72,7
Huta Józefów	332	16	48,2
Majdan-Obleszcze	269		0,0
Stare Moczydła	199	5	25,1
Podlesie	203	1	4,9
Polichna Pierwsza	241	5	20,7
Polichna Druga	347		0,0
Polichna Trzecia	165	3	18,2
Polichna Czwarta	477	4	8,4
Rzeczyca-Kolonia	173	1	5,8
Szastarka Stacja	513	11	21,4
Szastarka Wieś	415	5	12,0
Wojciechów-Kolonia	271		0,0
Wojciechów	186	10	53,8
Gmina	5592	108	19,3

⁹ P. Kubicki, M. Maciejasz, *Niepełnosprawność i długotrwała choroba - definiowanie, koszty i wyzwania dla lokalnej polityki społecznej*, Polityka Społeczna – numer tematyczny 3/2014.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Ośrodka Pomocy Społecznej w Szastarce

Osoby korzystające z pomocy społecznej z powodu choroby zamieszkują większość z analizowanych jednostek, jednak wartość wskaźnika ich liczby w przeliczeniu na 1000 mieszkańców przekracza średnią gminy w sołectwach: Blinów Pierwszy, Blinów Drugi, Brzozówka-Kolonia, Huta Józefów, Stare Moczydła, Polichna Pierwsza, Szastarka Stacja, Wojciechów, zaś największa jego wartość występuje w sołectwie Cieślanki i ponad trzykrotnie przekracza średnią gminy.

Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych

Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych nie została zdefiniowana w ustawie o pomocy społecznej, można jednak przyjąć, że oznacza sytuację, w której rodzice (lub opiekunowie) nie sprawują odpowiedniej opieki nad dziećmi; kiedy nie mogą, nie umieją lub nie chcą wypełniać swoich funkcji opiekuńczych i wychowawczych wobec dzieci w sposób społecznie akceptowany¹⁰. Jako wskaźnik związany z tym problemem przyjęto liczbę osób korzystających z pomocy społecznej z powodu bezradności opiekuńczo-wychowawczej na 1000 mieszkańców.

Tabela 10. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu bezradności opiekuńczo-wychowawczej w gminie Szastarka

Sołectwo	Liczba ludności	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu bezradności opiekuńczo-wychowawczej	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu bezradności opiekuńczo-wychowawczej na 1000 mieszkańców
Blinów Pierwszy	517		0,0
Blinów Drugi	547	6	11,0
Brzozówka-Kolonia	325		0,0
Brzozówka	357	4	11,2
Cieślanki	55		0,0
Huta Józefów	332	2	6,0
Majdan-Obleszcze	269	3	11,2
Stare Moczydła	199	1	5,0
Podlesie	203		0,0
Polichna Pierwsza	241		0,0
Polichna Druga	347		0,0
Polichna Trzecia	165		0,0
Polichna Czwarta	477	6	12,6
Rzeczyca-Kolonia	173	3	17,3
Szastarka Stacja	513	6	11,7
Szastarka Wieś	415	11	26,5
Wojciechów-Kolonia	271		0,0
Wojciechów	186	4	21,5
Gmina	5592	46	8,2

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Ośrodka Pomocy Społecznej w Szastarce

¹⁰ I. Kudlińska, Rodziny z bezradnością opiekuńczo-wychowawczą – wsparcie społeczne a procesy wykluczenia i inkluzji w świetle badań nad społecznym konstruowaniem problemu bezradności opiekuńczo-wychowawczej

Prawie połowa sołectw gminy Szastarka zmagają się z omawianym problemem, są to: Blinów Drugi, Brzozówka, Huta Józefów, Majdan-Obleszcze, Polichna Czwarta, Rzeczyca-Kolonia, Szastarka Stacja, Wojciechów, zaś przyjęty wskaźnik przyjmuje największą wartość w sołectwie Szastarka Wieś.

Potrzeba ochrony macierzyństwa

Kolejnym problemem uprawniającym do korzystania z pomocy społecznej jest potrzeba ochrony macierzyństwa. Przepisy ustawy o pomocy społecznej nie definiują przytoczonego pojęcia, jednak w prawie polskim istnieje wiele form pomocy kierowanej do kobiet okresie ciąży oraz po urodzeniu dziecka¹¹.

Tabela 11. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu potrzeby ochrony macierzyństwa w gminie Szastarka

Sołectwo	Liczba ludności	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu potrzeby ochrony macierzyństwa	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu potrzeby ochrony macierzyństwa na 1000 mieszkańców
Blinów Pierwszy	517		0,0
Blinów Drugi	547	4	7,3
Brzozówka-Kolonia	325		0,0
Brzozówka	357		0,0
Cieślanki	55		0,0
Huta Józefów	332		0,0
Majdan-Obleszcze	269		0,0
Stare Moczydła	199		0,0
Podlesie	203		0,0
Polichna Pierwsza	241		0,0
Polichna Druga	347		0,0
Polichna Trzecia	165		0,0
Polichna Czwarta	477	4	8,4
Rzeczyca-Kolonia	173	3	17,3
Szastarka Stacja	513		0,0
Szastarka Wieś	415		0,0
Wojciechów-Kolonia	271		0,0
Wojciechów	186	4	21,5
Gmina	5592	15	2,7

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Ośrodka Pomocy Społecznej w Szastarce

¹¹ <https://ops.pl/2016/09/pomoc-spoeczna-dla-kobiet-w-ciazy-i-wychowujacych-dziecko/>.

W porównaniu z innymi niekorzystnymi zjawiskami występowanie omawianego problemu ogranicza się do czterech sołectw, którymi są: Blinów Drugi, Polichna Czwarta, Rzeczyca-Kolonia oraz Wojciechów, gdzie wykorzystany wskaźnik przyjmuje wartość najwyższą: 21,5.

Potrzeba ochrony wielodzietności

Potrzeba ochrony wielodzietności to kolejne pojęcie niezdefiniowane w ustawie o pomocy społecznej, której przepisy uprawniają do korzystania z pomocy w związku ze wspomnianą sytuacją. Definicję rodziny wielodzietnej odnaleźć można jednak w przepisach ustawy o świadczeniach rodzinnych, zgodnie z którą rodziną wielodzietną nazywamy taką rodzinę, w której wychowuje się co najmniej troje dzieci mających prawo do zasiłku rodzinnego¹².

Tabela 12. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu potrzeby ochrony wielodzietności w gminie Szastarka

Sołectwo	Liczba ludności	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu potrzeby ochrony wielodzietności	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu potrzeby ochrony wielodzietności na 1000 mieszkańców
Blinów Pierwszy	517	5	9,7
Blinów Drugi	547	10	18,3
Brzozówka-Kolonia	325		0,0
Brzozówka	357		0,0
Cieślanki	55		0,0
Huta Józefów	332	5	15,1
Majdan-Obleszcze	269		0,0
Stare Moczydła	199	5	25,1
Podlesie	203		0,0
Polichna Pierwsza	241		0,0
Polichna Druga	347	5	14,4
Polichna Trzecia	165	6	36,4
Polichna Czwarta	477	11	23,1
Rzeczyca-Kolonia	173		0,0
Szastarka Stacja	513		0,0
Szastarka Wieś	415	20	48,2
Wojciechów-Kolonia	271		0,0
Wojciechów	186	5	26,9
Gmina	5592	72	12,9

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Ośrodka Pomocy Społecznej w Szastarce

¹² <https://ops.pl/2016/09/pomoc-spoeczna-dla-rodzin-wielodzietnych/>.

Gmina Szastarka liczy 72 osoby korzystające z pomocy społecznej z powodu potrzeby ochrony wielodzietności. Zaś w przeliczeniu na 1000 mieszkańców największe natężenie omawianej sytuacji występuje w sołectwach: Szastarka Wieś, Polichna Trzecia i Wojciechów.

Nagromadzenie negatywnych zjawisk społecznych badanych w analizie wskaźnikowej

Przeprowadzona analiza koncentracji problemów społecznych wykazała, że ich kumulacja skupia się w sołectwach: Blinów Drugi oraz Wojciechów. Jednostki, w których występuje znacząca ilość negatywnych zjawisk społecznych (wykraczających ponad średnią gminy) to ponadto: Blinów Pierwszy, Brzozówka-Kolonia, Brzozówka, Huta Józefów, Majdan-Obleszcze, Stare Moczydła, Polichna Pierwsza, Polichna Trzecia, Polichna Czwarta, Szastarka Stacja, Szastarka Wieś. W wymienionych sołectwach liczba kategorii problemów społecznych, w których wskaźnik przyjął wartość powyżej średniej gminy wynosi od 3 do 6.

Tabela 13. Nagromadzenie negatywnych zjawisk społecznych

	Bezrobocie	Ubóstwo	Osoby w wieku poprodukcyjnym	Niepełnosprawność	Choroba	Bezradność w sprawach opiekuńczo-	Potrzeba ochrony macierzyństwa	Potrzeba ochrony wielodzietności	Razem
Blinów Pierwszy	1	0	1	1	1	0	0	0	4
Blinów Drugi	1	1	0	0	1	1	1	1	6
Brzozówka-Kolonia	1	1	0	0	1	0	0	0	3
Brzozówka	0	0	1	1	0	1	0	0	3
Cieślanki	0	0	1	0	1	0	0	0	2
Huta Józefów	0	1	0	1	1	0	0	1	4
Majdan-Obleszcze	1	0	1	0	0	1	0	0	3
Stare Moczydła	0	1	1	0	1	0	0	1	4
Podlesie	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Polichna Pierwsza	1	0	1	0	1	0	0	0	3
Polichna Druga	0	0	1	0	0	0	0	1	2
Polichna Trzecia	0	0	1	1	0	0	0	1	3
Polichna Czwarta	1	0	1	0	0	1	1	1	5
Rzeczyca-Kolonia	0	0	0	0	0	1	1	0	2
Szastarka Stacja	0	0	0	1	1	1	0	0	3
Szastarka Wieś	1	1	0	1	0	1	0	1	5
Wojciechów-Kolonia	1	0	0	0	0	0	0	0	1
Wojciechów	0	1	0	1	1	1	1	1	6

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Ośrodka Pomocy Społecznej w Szastarce oraz PUP w Kraśniku

6. Analiza pozostałych czynników dla ujawnienia negatywnych zjawisk powodujących degradację obszaru w gminie

Sfera gospodarcza

Sektorem gospodarki o największym znaczeniu dla gminy jest rolnictwo, co zostało wskazane w poprzednich częściach raportu. Diagnoza sfery gospodarczej poszczególnych miejscowości odnosi się z jednej strony do wskazania nasycenia działalnością gospodarczą poszczególnych miejscowości, z drugiej koncentruje się na analizie kondycji przedsiębiorców. W diagnozie poddano analizie następujące wskaźniki:

- liczba podmiotów prowadzących działalność gospodarczą na 100 mieszkańców,
- liczba podmiotów wyrejestrowanych i z zawieszoną działalnością na 100 mieszkańców,
- liczba podmiotów posiadających zadłużenie z tytułu opłat za podatki lokalne na 100 mieszkańców.

Tabela 14. Sfera gospodarcza – poziom aktywności gospodarczej w gminie Szastarka

Sołectwo	Liczba ludności	Liczba podmiotów prowadzących działalność gospodarczą	Liczba podmiotów prowadzących działalność gospodarczą na 100 mieszkańców	Liczba podmiotów wyrejestrowanych i z zawieszoną działalnością	Liczba podmiotów wyrejestrowanych i z zawieszoną działalnością na 100 mieszkańców	Liczba podmiotów posiadających zadłużenie z tytułu opłat za podatki lokalne	Liczba podmiotów posiadających zadłużenie z tytułu opłat za podatki lokalne na 100 mieszkańców
Blinów Pierwszy	517	16	3,1	4	0,8	2	0,4
Blinów Drugi	547	13	2,4	3	0,5	1	0,2
Brzozówka	357	10	2,8	3	0,8	1	0,3
Brzozówka-Kolonia	325	12	3,7	6	1,8	2	0,6
Cieślanki	55	0	0,0	2	3,6	0	0,0
Huta Józefów	332	6	1,8	3	0,9	0	0,0
Majdan-Obleszcze	269	5	1,9	1	0,4	0	0,0
Polichna Pierwsza	241	2	0,8	1	0,4	0	0,0

Polichna Druga	347	5	1,4	2	0,6	0	0,0
Polichna Trzecia	165	10	6,1	5	3,0	0	0,0
Polichna Czwarta	477	12	2,5	5	1,0	2	0,4
Podlesie	203	3	1,5	3	1,5	0	0,0
Rzeczycza-Kolonia	173	15	8,7	0	0,0	0	0,0
Stare Moczydła	199	2	1,0	1	0,5	0	0,0
Szastarka Stacja	513	14	2,7	6	1,2	1	0,2
Szastarka Wieś	415	9	2,2	5	1,2	0	0,0
Wojciechów	186	2	1,1	2	1,1	0	0,0
Wojciechów-Kolonia	271	4	1,5	6	2,2	0	0,0
Gmina	5592	140	2,5	58	1,0	9	0,2

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Gminy Szastarka

Według danych pozyskanych z Urzędu Gminy Szastarka liczba podmiotów prowadzących w niej działalność gospodarczą wynosi 140. Najmniejszą aktywność w tym zakresie widać w sołectwie Cieślanki, gdzie żaden podmiot nie prowadzi działalności gospodarczej. Niewielką liczbą przedsiębiorców na 100 mieszkańców cechują się także sołectwa: Blinów Drugi, Huta Józefów, Majdan-Obleszcze, Polichna Pierwsza, Polichna Druga, Podlesie, Stare Moczydła, Szastarka Wieś, Wojciechów, Wojciechów-Kolonia. Kolejnym wskaźnikiem w sferze gospodarczej jest liczba podmiotów wyrejestrowanych i z zawieszoną działalnością na 100 mieszkańców. Największe natężenie tego zjawiska występuje w sołectwie Cieślanki, następnie w Polichnie Trzeciej oraz Wojciechowie- Kolonii. Kondycję gospodarczą podmiotów w gminie charakteryzuje jeszcze jeden wskaźnik, mianowicie liczba podmiotów posiadających zadłużenie z tytułu opłat za podatki lokalne na 100 mieszkańców. W większości sołectw jego wartości są niskie, a najwyższą wartość przyjmuje w Brzozówce- Kolonii.

Tabela 15. Sfera gospodarcza – poziom aktywności gospodarczej w gminie Szastarka – nagromadzenie niekorzystnych zjawisk

Sołectwo	Podmioty prowadzące działalność gospodarczą	Podmioty wyrejestrowane i z zawieszoną działalnością	Zadłużenie z tytułu opłat za podatki lokalne	Razem
Blinów Pierwszy	0	0	1	1
Blinów Drugi	1	0	1	2
Brzozówka	0	0	1	1
Brzozówka-Kolonia	0	1	1	2
Cieślanki	1	1	0	2
Huta Józefów	1	0	0	1
Majdan-Obleszcze	1	0	0	1
Polichna Pierwsza	1	0	0	1
Polichna Druga	1	0	0	1
Polichna Trzecia	0	1	0	1
Polichna Czwarta	0	1	1	2
Podlesie	1	1	0	2
Rzeczyca-Kolonia	0	0	0	0
Stare Moczydła	1	0	0	1
Szastarka Stacja	0	1	1	2
Szastarka Wieś	1	1	0	2
Wojciechów	1	1	0	2
Wojciechów-Kolonia	1	1	0	2

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Gminy Szastarka

W większości sołectw występuje przynajmniej jedno niekorzystne zjawisko gospodarcze – w zależności od wskaźnika przyjmują wartość poniżej lub powyżej średniej, zaś największe ich nagromadzenie dotyczy sołectw: Blinów Drugi, Brzozówka-Kolonia, Cieślanki, Polichna Czwarta, Podlesie, Szastarka Stacja, Szastarka Wieś, Wojciechów, Wojciechów Kolonia.

Sfera środowiskowa

Adekwatnymi wskaźnikami jakimi gmina wiejska może zmierzyć poziom przekroczenia standardów jakości środowiska, obecności odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia ludzi lub stanu środowiska mogą być następujące wskaźniki:

- Liczba podłączonych do sieci wodociągowej gospodarstw na 100 mieszkańców
- Liczba budynków z węglowymi piecami c.o. na 100 mieszkańców.

Tabela 16. Sfera środowiskowa

Sołectwo	Liczba gospodarstw domowych	Liczba podłączonych do sieci wodociągowej gospodarstw	Liczba podłączonych do sieci wodociągowej gospodarstw na 100 mieszkańców	Liczba budynków z węglowymi piecami c.o.	Liczba budynków z węglowymi piecami c.o. na 100 mieszkańców	Liczba niekorzystnych zjawisk w sferze środowiskowej
Blinów Pierwszy	155	133	85,8	115	74,2	1
Blinów Drugi	128	135	105,5	110	85,9	2
Brzozówka	95	105	110,5	74	77,9	1
Brzozówka-Kolonia	77	104	135,1	59	76,6	0
Cieślanki	14	20	142,9	12	85,7	1
Huta Józefów	88	101	114,8	70	79,5	1
Majdan-Obleszcze	77	85	110,4	56	72,7	0
Polichna Pierwsza	61	61	100,0	44	72,1	1
Polichna Druga	92	103	112,0	72	78,3	1
Polichna Trzecia	50	53	106,0	40	80,0	2
Polichna Czwarta	125	113	90,4	96	76,8	1
Podlesie	50	54	108,0	41	82,0	1
Rzeczycza-Kolonia	45	53	117,8	33	73,3	0
Stare Moczydła	46	49	106,5	43	93,5	2
Szastarka Stacja	101	123	121,8	88	87,1	1

Szastarka Wieś	154	130	84,4	103	66,9	1
Wojciechów	37	46	124,3	27	73,0	0
Wojciechów- Kolonia	66	91	137,9	45	68,2	0
Gmina	1461	1559	106,7	1128	77,2	

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Gminy Szastarka

W większości sołectw przynajmniej jeden wskaźnik sfery środowiskowej znajduje się na niepożądanym poziomie. W przypadku liczby podłączonych do sieci wodociągowej gospodarstw na 100 mieszkańców wartości poniżej średniej gminy odnotowuje się w sołectwach: Blinów Pierwszy, Blinów Drugi, Polichna Pierwsza, Polichna Trzecia, Polichna Czwarta, Stare Moczydła, najmniejszą w sołectwie Szastarka Wieś: 84,4.

Sfera przestrzenno-funkcjonalna

Poniżej przedstawiono stan infrastruktury technicznej, społecznej i dostępności podstawowych usług, w tym niedostosowanie rozwiązań do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami, o których mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami (t.j. Dz.U. z 2020 r., poz. 1062). Podstawą dokonywania oceny w zakresie dostępności są zatem obszary wskazane w przepisach prawa jako kryteria dostępności i obejmują one poziom dostępności: przestrzennej, architektonicznej, organizacyjno – informacyjnej.

Analiza **stanu infrastruktury technicznej** przedstawia się następująco. W gminie brakuje sieci kanalizacji. Stan infrastruktury energetycznej dla całej gminy został określony jako zły i wymagający modernizacji. Natomiast w kwestii sieci Internet i komunikacji (DSL/WLAN/GSM) wskazano, że światłowód znajduje we wszystkich miejscowościach, ale nie wszyscy mogą się do niego podłączyć. Zasięg GSM w różnych miejscowościach jest z różnych sieci. Warto zaznaczyć, że w każdym sołectwie znajduje się przystanek autobusowy, a także, że każde sołectwo ma dostęp do sieci wodociągowej. Niestety nie każde sołectwo objęte jest komunikacją publiczną. Dostęp do gazu ziemnego jest tylko w miejscowości Rzeczyca-Kolonia. Na pozostałym terenie ogrzewania gazowe zasilane są z naziemnych zbiorników LPG. W kwestii takich elementów jak jakość nawierzchni dróg, bezpieczeństwo (obecność chodników) czy dostępem do komunikacji publicznej, sytuacja analizowanych jednostek jest zróżnicowana. Najwięcej braków w tym aspekcie występuje w sołectwach: Cieślanki, Wojciechów, Wojciechów-Kolonia, Stare Moczydła. Jakość nawierzchni dróg w większości jednostek jest zadowalająca. Sytuacja bezpieczeństwa związana z obecnością chodnika jest niejednolita, sołectwa nie dysponują ich wystarczającą ilością.

Sołectwo	Jakość nawierzchni dróg (zła, zadowalająca, dobra)	Bezpieczeństwo (chodnik) (jest +, brak -)	Komunikacja publiczna (miejscowość jest objęta lub nie) (jest +, brak -)	Kanalizacja (jest +, brak -)	Wodociągi (jest +, brak -)	Gaz (jest +, brak -)	Stan infrastruktury energetycznej: zły (wymaga inwestycji), zadowalający, dobry (nowa lub zmodernizowana)	Sieć Internet i komunikacja. DSL/WLAN/GSM	Przystanek autobusowy (jest +, brak -)	Ogólna liczba niekorzystnych zjawisk w sferze infrastruktury technicznej
Blinów Pierwszy	zadowalająca	-/+	+	0	+	-	Stan zły, wymaga modernizacji.	Światłowód we wszystkich miejscowościach, nie wszyscy mogą się do niego podłączyć. Zasięg GSM w różnych miejscowościach- z różnych sieci.	+	2
Blinów Drugi	zadowalająca	-/+	-	0	+	-			+	3
Brzozówka	zła	-/+	+	0	+	-			+	3
Brzozówka-Kolonia	zadowalająca	-/+	+	0	+	-			+	2
Cieślanki	zła	-	-	0	+	-			+	5
Huta Józefów	zadowalająca	-/+	-	0	+	-			+	3
Majdan-Obleszcze	zadowalająca	-	+	0	+	-			+	3
Polichna Pierwsza	zadowalająca	-/+	+	0	+	-			+	2
Polichna Druga	zadowalająca	-/+	+	0	+	-			+	2
Polichna Trzecia	zadowalająca	-/+	+	0	+	-			+	2
Polichna Czwarta	zadowalająca	-/+	+	0	+	-			+	2

Podlesie	zadowalająca	-/+	+	0	+	-		+	2
Rzeczycza-Kolonia	zadowalająca	-/+	+	0	+	+		+	1
Stare Moczydła	zadowalająca	-	-	0	+	-		+	4
Szastarka Stacja	zadowalająca	-/+	+	0	+	-		+	2
Szastarka Wieś	zła	-/+	+	0	+	-		+	3
Wojciechów	zła	-	-	0	+	-		+	5
Wojciechów-Kolonia	zła	-	-	0	+	-		+	5

Tabela 17. Sfera przestrzenno-funkcjonalna – infrastruktura techniczna

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Gminy Szastarka

Stan infrastruktury społecznej również jest zróżnicowany na poziomie sołectw, natomiast cała gmina dysponuje kilkoma ogólnodostępnymi instytucjami na swoim terenie. Mimo to istnieją sołectwa, w których granicach nie znajduje się żaden obiekt z analizowanej sfery, a są to: Brzozówka, Cieślanki, Majdan-Obleszcze, Polichna Pierwsza, Polichna Trzecia, Podlesie, Rzeczyca-Kolonia, Stare Moczydła, Wojciechów. Należy jednak mieć na względzie ewentualny brak zapotrzebowania na takie obiekty m.in. ze względu na mniejszą liczbę mieszkańców danych terenów. Występowanie obiektów infrastruktury społecznej ukazuje natomiast potencjał sołectw do prowadzenia działań rewitalizacyjnych, realizacji projektów społecznych itp.

Tabela 18. Sfera przestrzenno-funkcjonalna – infrastruktura społeczna

Sołectwo	Liczba dostępnych obiektów użyteczności publicznej (np. szkoła, świetlica)	Liczba ogólnodostępnych miejsc przestrzeni publicznej (np. place zabaw, boiska, centra wsi)	Infrastruktura sportu i rekreacji (boisko, stadion, orlik, plac zabaw, siłownia otwarta) (jest +, brak -)	Infrastruktura kultury i społeczna (dom kultury, biblioteka, świetlica, izba pamięci itp..) (jest +, brak -)	Ogólna liczba niekorzystnych zjawisk (braków) w zakresie infrastruktury społecznej
Blinów Pierwszy	2	0	-	+	2
Blinów Drugi	1	1	+	+	0
Brzozówka	0	0	-	-	4
Brzozówka-Kolonia	0	1	+	-	2
Cieślanki	0	0	-	-	4
Huta Józefów	1	1	+	-	1
Majdan-Obleszcze	0	0	-	-	4
Polichna Pierwsza	0	0	-	-	4
Polichna Druga	1	2	+	+	0

Polichna Trzecia	0	0	-	-	4
Polichna Czwarta	1	1	+	-	1
Podlesie	0	0	-	-	4
Rzeczyca-Kolonia	0	0	-	-	4
Stare Moczydła	0	0	-	-	4
Szastarka Stacja	1	0	-	+	2
Szastarka Wieś	1	1	+	-	4
Wojciechów	0	0	-	-	4
Wojciechów-Kolonia	1	1	+	-	1

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Gminy Szastarka

Kolejna grupa wskaźników odnosi się do **stanu infrastruktury dotyczącego dostosowania jej do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami**. Przeprowadzona analiza ma charakter zarówno jakościowy, jak i ilościowy i dotyczy danych otrzymanych z Urzędu Gminy Szastarka. Pod uwagę brano takie kategorie jak:

- dostępność- ocena jakościowa potrzeb dostosowania obiektów do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami,
- liczba miejsc ogólnodostępnych wymagających dostosowania do potrzeb osób o szczególnych potrzebach,
- dostępność - ocena potrzeb dostosowania przestrzeni do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami.

Ogólna analiza prowadzi do wniosku, że największe zapotrzebowanie na działania związane z poprawą dostępności i dostosowania infrastruktury do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami panuje w sołectwach: Blinów Pierwszy, Blinów Drugi, Huta Józefów, Polichna Druga, Szastarka Wieś, Wojciechów-Kolonia.

Tabela 19. Sfera przestrzenno-funkcjonalna – dostępność infrastruktury dla osób ze szczególnymi potrzebami

Sołectwo	Dostępność- ocena jakościowa potrzeb dostosowania obiektów do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami (pilna potrzeba +++, średnia ++, umiarkowana +)	Liczba miejsc ogólnodostępnych wymagających dostosowania do potrzeb osób o szczególnych potrzebach	Dostępność - ocena potrzeb dostosowania przestrzeni do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami (pilna potrzeba +++, średnia ++, umiarkowana+)	Ogólna liczba niekorzystnych zjawisk w zakresie dostosowania infrastruktury do potrzeb osób o szczególnych potrzebach
Blinów Pierwszy	+++	1	+++	3
Blinów Drugi	+++	1	+++	3
Brzozówka		0		0
Brzozówka-Kolonia		0		0
Cieślanki		0		0
Huta Józefów	+++	1	+++	3
Majdan-Obleszcze		0		0
Polichna Pierwsza		0		0
Polichna Druga	+++	1	+++	3
Polichna Trzecia		0		0
Polichna Czwarta		0		0
Podlesie		0		0
Rzeczyca-Kolonia		0		0
Stare Moczydła		0		0

Szastarka Stacja		0		0
Szastarka Wieś	+++	1	+++	3
Wojciechów		0		0
Wojciechów- Kolonia	+++	1	+++	3

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Gminy Szastarka

7. Wyznaczenie obszaru zdegradowanego

Delimitacja obszaru zdegradowanego na obszarach wiejskich odbywa się poprzez wskazanie sołectw wykazujących stan kryzysowy (za obszar zdegradowany uważa się obszar, w którym stwierdzono występowanie stanu kryzysowego). Obszar zdegradowany może stanowić jedno sołectwo lub kilka. Kluczem do ustalenia obszarów zdegradowanych była najwyższa ilość punktów uzyskana w analizie wskaźnikowej w zakresie koncentracji negatywnych zjawisk na terenie danego sołectwa. W sferze społecznej jako stan kryzysowy przyjęto występowanie 3 lub więcej wskaźników przyjmujących wartości powyżej średniej dla terenu całej gminy.

Tabela 20. Nagromadzenie niekorzystnych zjawisk ze wszystkich analizowanych sfer

Sołectwo	Sfera społeczna	Sfera gospodarcza	Sfera środowiskowa	Sfera przestrzenno-strukturalna			Razem
				Sfera infrastruktury technicznej	Sfera infrastruktury społecznej	Sfera infrastruktury - potrzeby osób ze szczególnymi potrzebami	
Blinów Pierwszy	4	1	1	2	2	3	13
Blinów Drugi	6	2	2	3	0	3	16
Brzozówka	3	1	1	3	4	0	12
Brzozówka-Kolonia	3	2	0	2	2	0	9
Cieślanki	2	2	1	5	4	0	14
Huta Józefów	4	1	1	3	1	3	13

Majdan-Obleszcze	3	1	0	3	4	0	11
Polichna Pierwsza	3	1	1	2	4	0	11
Polichna Druga	2	1	1	2	0	3	9
Polichna Trzecia	3	1	2	2	4	0	12
Polichna Czwarta	5	2	1	2	1	0	11
Podlesie	0	2	1	2	4	0	9
Rzeczyca-Kolonia	2	0	0	1	4	0	7
Stare Moczydła	4	1	2	4	4	0	15
Szastarka Stacja	3	2	1	2	2	0	10
Szastarka Wieś	5	2	1	3	4	3	18
Wojciechów	6	2	0	5	4	0	17
Wojciechów-Kolonia	1	2	0	5	1	3	12

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Gminy Szastarka, Ośrodka Pomocy Społecznej w Szastarce oraz PUP w Kraśniku

Sołectwa, w których występuje największe nagromadzenie negatywnych zjawisk w sferze społecznej to:

- Blinów Pierwszy
- Blinów Drugi
- Brzozówka
- Brzozówka-Kolonia
- Huta Józefów
- Majdan-Obleszcze
- Polichna Pierwsza
- Polichna Trzecia
- Polichna Czwarta
- Stare Moczydła
- Szastarka Stacja
- Szastarka Wieś
- Wojciechów.

w każdej z wymienionych jednostek występują także liczne niekorzystne zjawiska w pozostałych sferach: gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej.

Tabela 21. Obszar zdegradowany gminy Szastarka

OBSZAR ZDEGRADOWANY GMINY SZASTARKA		Liczba ludności	Udział w liczbie mieszkańców ogółem	Powierzchnia	Udział w powierzchni gminy ogółem
Podobszar I	Blinów Pierwszy	517	9,2%	81,6	1,1%
Podobszar II	Blinów Drugi	547	9,8%	48,61	0,7%
Podobszar III	Brzozówka	357	6,4%	61,13	0,8%
Podobszar IV	Brzozówka-Kolonia	357	6,4%	73,8	1,0%
Podobszar V	Huta Józefów	332	5,9%	30,23	0,4%
Podobszar VI	Majdan-Obleszcze	269	4,8%	90,93	1,2%
Podobszar VII	Polichna Pierwsza	241	4,3%	71,27	1,0%
Podobszar VIII	Polichna Trzecia	165	3,0%	9,47	0,1%
Podobszar IX	Polichna Czwarta	477	8,5%	73,84	1,0%
Podobszar X	Stare Moczydła	199	3,6%	20,84	0,3%
Podobszar XI	Szastarka Stacja	513	9,2%	68,45	0,9%
Podobszar XII	Szastarka Wieś	415	7,4%	51,08	0,7%
Podobszar XIII	Wojciechów	186	3,3%	16,11	0,2%
Obszar zdegradowany łącznie		4575	81,8%	697,36	9,5%
Gmina		5592	100%	7353	100%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Gminy Szastarka

8. Wyznaczenie obszaru rewitalizacji

Obszarem rewitalizacji może zostać obszar zdegradowany w całości lub jego część jeśli łącznie nie przekracza 20% powierzchni gminy i 30% ludności gminy. Limit ludności gminy weryfikowany jest na podstawie danych będących w dyspozycji Gminy Szastarka. W limit powierzchni gminy wliczane są przede wszystkim tereny zamieszkałe oraz niezamieszkałe niezbędne do prowadzenia działań rewitalizacyjnych i wykazania spójności i skuteczności dla przyszłej interwencji na terenie wyznaczanego obszaru. Ustawa z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji (t.j. Dz.U. z 2021 r., poz. 485) nie definiuje wprost terenów zamieszkałych i niezamieszkałych. Art. 9 ust 1 wskazuje, iż obszarem zdegradowanym (będącym następnie podstawą do wyodrębniania obszaru rewitalizacji) jest stan kryzysu wykazujący się koncentracją negatywnych zjawisk społecznych. Tereny niezamieszkałe wchodzące w obszar rewitalizacji to m.in. teren stadionu piłkarskiego w miejscowości Polichna Czwarta – obszar ważny, o dużym potencjale rozwoju, możliwy do wykorzystania do prowadzenia działań rewitalizacyjnych mających wpływ na zdiagnozowane problemy społeczne. W związku ze specyfiką obszarów wiejskich i zliczania w powierzchni terenów do potrzeb wyodrębniania obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji przyjęto jako zasadę wyznaczanie zgodnie z granicami działek ewidencyjnych w odniesieniu do terenów zamieszkałych i służących bezpośrednio osadnictwu danego sołectwa.

Aby prawidłowo określić obszar rewitalizacji uznano za konieczne ustalenie dodatkowych kryteriów. Według ustawy na obszarze rewitalizacji powinno istnieć nagromadzenie negatywnych zjawisk przynajmniej w takim zakresie jak na obszarze zdegradowanym. Ze względu na brak danych według, których można by wyliczyć wskaźniki z analizy wskaźnikowej na poziomie np. poszczególnych części miejscowości (nr adresowych), przyjęto, że nagromadzenie negatywnych zjawisk występuje w tym samym stopniu na całym terenie zamieszkałym danej wsi. Przyjęto, że część obszaru zdegradowanego zostanie uznana za obszar rewitalizacji w przypadku wykazywania wysokiej koncentracji problemów społecznych a także problemów w innych sferach. W szczególności powinna na jego obszarze znajdować się infrastruktura (zdegradowane obiekty lub obszary), których przebudowa i adaptacja, ukierunkowana jest na poprawę jakości korzystania z przestrzeni, likwidację izolacji obszarów problemowych oraz poprawę jakości życia mieszkańców obszarów zdegradowanych co przyczyni się do rozwiązywania zdiagnozowanych problemów społecznych.

Za obszar rewitalizacji gminy Szastarka uznano sołectwa:

- Blinów Pierwszy,
- Brzozówka,
- Brzozówka-Kolonia,
- Polichna Czwarta.

Tabela 19. Obszar rewitalizacji Gminy Szastarka

OBSZAR REWITALIZACJI GMINY SZASTARKA	LICZBA MIESZKAŃCÓW (OSOBA)	UDZIAŁ W LICZBIE MIESZKAŃCÓW W OGÓŁEM (%)	POWIERZCH NIA (HA)	UDZIAŁ W POWIERZC HNI GMINY OGÓŁEM (%)
BLINÓW PIERWSZY	518	9,26	81,6	1,1
BRZOZÓWKA	353	6,31	61,13	0,8
BRZOZÓWKA-KOLONIA	325	5,81	73,8	1,0
POLICHNA CZWARTA	477	8,53	73,84	1,0
OBSZAR REWITALIZACJI	1673	29,91%	290,37	3,9%
GMINA SZASTARKA	5592	100%	7353	100%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Gminy Szastarka

Źródła danych/Bibliografia

- Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2024 r. poz. 44)
- Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz.U. 2023 poz. 901)
- Uchwała Nr XLV/253/2014 Rady Gminy Szastarka z dnia 17.02.2014r. w sprawie uchwalenia zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Szastarka
- G. Grotkowska, Czy Polska importuje bezrobocie ?, Warszawa 2012
- P. Kubicki, M. Maciejasz, *Niepełnosprawność i długotrwała choroba - definiowanie, koszty i wyzwania dla lokalnej polityki społecznej*, Polityka Społeczna – numer tematyczny 3/2014
- I. Kudlińska, Rodziny z bezradnością opiekuńczo-wychowawczą – wsparcie społeczne a procesy wykluczenia i inkluzji w świetle badań nad społecznym konstruowaniem problemu bezradności opiekuńczo-wychowawczej
- <https://samorząd.gov.pl/web/gmina-szastarka/ogolne-dane-o-gminie>
- <https://bdl.stat.gov.pl/bdl/dane/teryt/tablica#> (Bank Danych Lokalnych: GUS)
- Dane z Ośrodka Pomocy Społecznej w Szastarce
- Dane z Gminy Szastarka
- Dane z Powiatowego Urzędu Pracy w Kraśniku